

SZÖVEG –
HORVÁTH PÁL filozófus

SOROZAT –
LÉTKÉRDÉS

A RÉSZVÉT ANATÓMIÁJA

Amikor a *Teremtés* könyvének elbeszélése szerint *Ábrahám* találkozott az *Úrral*, és megtudta tőle, hogy büntető és pusztító haragjával készül lesújtani Szodoma és Gomorra bűnös népére, együttérzés, részvét támadt benne az ott élő vétkesek és ártatlanok iránt, és alkudozni kezdett Istennel, hogy megmentse őket. Nem mérlegelte, hogy ki a bűnös, ki az ártatlan, mindannyiukért szót emelt. A vétkes városokat nem tudta megmenteni, de bizonyosságát adta annak, hogy az emberben a lelke mélyén kiirthatatlanul ott él az együttérzés, a mások szenvedésében való osztozás és könyörületesség képessége.

◆ Ez az érzés az ember közösségi létezéséből fakad: társak vagyunk, kölcsönös felelősséggel viseltetünk egymás iránt. Így legalább képzeletben, érzéseink szintjén osztozunk egymás sorsában, partnerek vagyunk a bajokban, azt sem mérlegelve, hogy a másik a maga hibájából vagy ártatlanul került-e bajba. Részvétünk nem más, mint a szolidáris szeretet cselekedete, amely megrendít és elgondolkodásra készít, arra vezet, hogy segítő kezét, de legalább vigaszt próbáljunk nyújtani azoknak, akik bajba kerültek. Így van ez természeti katasztrófák, erőszakos cselekmények, balesetek, betegségek, halálesetek idején, de akkor is, ha a másikat csak a létezés kisebb kudarcai, sikertelenségei látogatják.

Ez a nem elvárt, társas természetünkől mérlegelés nélkül fakadó, lelki reflexként működő részvét, a mások bajára való érzékenység – még ha titkoljuk, tagadjuk is –, mindannyiunkban ott él. Sőt, magunk is várjuk, elfogadjuk, vigasztalásunkra szolgál, ha másoktól megkapjuk ugyanazt, amikor a mi tragédiáink vannak soron. Az ember számára létkérdés, hogy örömeit és bajait másokkal is megoszthassa, hogy beleérező

megértéssel, empátiával találkozzon élete során. XVI. Benedek pápa nagyon is időszerű megfogalmazása szerint „a szegénység egyik legsúlyosabb fajtája, amelyet az ember megtapasztalhat, az egyedüllét, a magány.” Különösen így van ez ma, amikor a társas magány idejét éljük.

A részvét természetesen nem hárítja el, nem orvosolja, nem teszi meg nem törtéنتté a bajokat, de az elviselésben, feldolgozásban, az újrakezdésben erőt adhat. A részvét képességét a filozófusok zöme az ókor óta alapvető erénynek, az erkölcsös emberi magatartás részének tekintette, a teológusok pedig a felebaráti szeretet és a könyörületesség cselekedetéként beszéltek róla, amely egymás elfogadásának, megsegítésének és személyes identitásunk megteremtésének fontos eszköze.

Bár a részvétre való képesség még a részvétlen, közönyös vagy gyűlölködő ember lelke mélyén is ott lapul, vannak fokozatai. Mivel e képesség alapvetően személyes, leginkább a közvetlen én-te kapcsolatban működik, ezért erősen meghatározza, hogy részvétünk alanyai közvetlen hozzátartozóink, barátaink, ismerőseink, vagy pedig az érintettek

Johann Georg Meyer von Bremen (1813–1886.): Ábrahám Hágárral és Sárával Szodoma pusztulásakor (olaj, lenvászon, 1838.)

és tragédiáik térben és időben, érzelmileg távol vannak tőlünk. Így a részvét és sajnálat, a segíteni akarás természetes érzése munkál bennünk, ha egy indiai vonatszerencsétlenségről, thaiföldi szökőárról, perui földrengésről értesülünk, távoli vidékeken nyomorgó, éhező emberekről, véres háborúk, merényletek áldozatairól hallunk. Együtt érzünk velük, talán még segíteni is próbálunk rajtuk, részvétünk igazi személyessége azonban hiányzik. De így vagyunk akkor is, ha a régmúlt korok tragédiáival, emberi szenvedéseivel szembesít minket az emlékezet. Ám más a helyzet, ha a baleset, a tragédia országunkat, városunkat sújtja, olyanokat érint, akikkel ha nem is a személyes ismeretség, de a közösségi identitás szorosabb köteléke köt össze, vagy az az érzés, hogy mindez velünk is történhetett volna. Az érzelmi távolság még ekkor is megmarad, a szeretetadományokat névtelenül csomagoljuk,

idegenek emlékére gyújtunk gyertyát, de nevüket, életkorukat, arcukat, személyes körülményeiket megtudva egyre közelebb kerülnek hozzánk. Együttérzésünk akkor válik igazán mélyé, teljessé, ha a mieinket éri baj: a szomszéd hal meg, barátunk veszíti el a munkáját, személyes ismerősünk van az áldozatok között. A közvetlen kapcsolat teszi számunkra teljesen átélhetővé a tragédiát. Segíteni is leginkább ilyenkor tudunk, hiszen érzelmi támogatást elsőként közvetlen környezetétől vár és remél a bajba jutott ember. Ám folyamatosan meg kell tanulnunk azt is, hogy a részvétnek, az együttérzésnek, az emberségnek nincsenek határai; ha egyre több, egyre távolabbi embertársunk bajában is tudunk legalább érzelmileg osztozni, talán közelebb kerülhetünk a részvét teljes emberségünket átható, határokat, korlátokat, mérlegelést nem ismerő értelméhez, ami Ábrahámban is kedves volt az Úrnak. ♦